

Маріупольський
державний
університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАГРОВАДЖЕННЯ У
ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції**

Київ - 2024

Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 березня 2024 року / за заг. ред. Ю.О.Демидова. Маріуполь: МДУ, 2024. 207 с.

Редакційна колегія:

- Голова** – Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;
- Заступник голови** – Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;
- Члени оргкомітету:**
- Юлія ДЕМИДОВА, завідувач кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент;
 - Катерина КРУТІЙ, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;
 - Ольга ФУНТИКОВА, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;
 - Світлана МАКАРЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;
 - Оксана ПОПОВСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;
 - Вікторія ЯЙЛЕНКО, старший викладач кафедри дошкільної освіти;
 - Ірина ДЕСНОВА, в. о. завідувача кафедри практичної психології, кандидат педагогічних наук, доцент;
 - Оксана ГОЛЮК, завідувач кафедри педагогіки та освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 10 від 28 березня 2024 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2024

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2024

7. Kruty K., Rodiuk N., Desnova I., Blashkova O., Pakhalchuk N., Holiuk O., Stulika O. Transformation of life and personal values system of modern ukrainian youth. Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II, May 26th, 2023. 419-428. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7083>

Гурбангелдієв Г.Х.

здобувач 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітня програма «Практична психологія»
психолого-педагогічного факультету

Маріупольський державний університет, м. Київ

Науковий керівник:

Деснова І.С.

к. пед. наук, доцентка,

в.о. завідувача кафедри практичної психології,
Маріупольський державний університет, м. Київ

ДО ПИТАННЯ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ ІГРОВОЇ ТЕРАПІЇ

Гра займає чи не основне місце в житті дошкільника, оскільки є його провідною діяльністю. Тому, використання гри в психотерапії є важливим елементом роботи психолога з дитиною. Гра у терапії бере свій початок з часів психоаналізу.

Розглядаючи підходи застосування ігрової терапії у практиці психолога, розуміємо, що існують різні уявлення про сутність гри та її значення; про механізми формування патологій у дітей та особливостей психотерапевтичного впливу на них; про цілющий вплив гри на психічний розвиток дитини. Вочевидь, кожен підхід має власну систему понять та їх визначень.

Відомо, що з 1930-х р. утворилися нові течії терапії гри, свій початок беручи із психоаналізу, наприклад, терапія відреагування та терапія відносин. Але, вже з середини ХХ ст., теоретично-практичні складові терапії гри почали розвиватися гуманістичної течії [1, 2, 5, 7]. Поступово набуває обертів інтерес до використання гри в поведінковому напрямку. У 1990р. розвивається когнітивно-поведінкова ігрова терапія.

В сучасній дошкільній освіті успішно інтегруються теоретичні підходи і техніки - наприклад, екосистемна ігрова терапія О'Коннора або терапія батьківсько-дитячої взаємодії.

Враховуючи важливість зазначених психотерапевтичних підходів для розуміння місця гри в житті дитини, власне ж трактування суті гри у даних підходах різне. Тому не можна говорити про ігрову терапію як про єдиний, унікальний метод, адже ігрова терапія – це взаємодія певної системи знань та терапевтичного впливу на психічний розвиток дитини [10].

Як зазначила, Г. Соколова, огляд різних концепцій психотерапії і психокеркції дозволив виділити наступні підходи:

1. Психоаналітичний підхід;
2. Гуманістично-орієнтований підхід;
3. Поведінковий підхід [9, 316-317].

Авторка виділяє наступні функції психотерапії, які тісно пов'язані між собою, та реалізуються на усіх етапах роботи з дітьми (початковий рівень та спрямована гра):

- Діагностична;
- Терапевтична;
- Навчальна [9, 315]

Для кращого розуміння розглянемо значення та суть ігрової терапії відреагування або структуровану ігрову терапію. Даний напрям терапії запропонований Д. Леві ще в 1930-х рр.. В основі його є психоаналітична теорія, але підхід орієнтований на роботу з дітьми, які мають досвід пережитої травмуючої події. Таким чином, катарсис є центральним поняттям даного напрямку.

Основний принцип організації терапевтичного процесу полягає в тому, що в грі відтворюється саме та ситуація, яка призвела до травми дитини. Для такого виду гри психотерапевт має використовувати ті іграшки, які будуть ефективно працювати, також застосовуються спеціальні сюжетні лінії. Далі, психотерапевт спонукає дитину брати участь у грі. Важливим є факт емоційного контакту з дитиною [1,3,7]

Для того, щоб гра мала позитивний вплив на дитину, психотерапевт збирає відповідний анамнез ситуації травми та дає можливість дитині програти набуті емоції.

Виникнення та розвиток ігрової терапії відносин (1930-х рр.) пов'язана з іменами Д. Тафта, Ф. Аллена, К. Мустакаса, в основі даної терапії лежить дослідження набутого досвіду дитиною та витісненні у її підсвідоме переживання. Вагоме місце займає також розвиток взаємовідносин в системі «терапевт – клієнт».

Теоретичними витокami цього підходу лягли ідеї О. Ранка, де увага зосереджується навколо стану та проблем особистості в момент проходження терапії. Як вважає науковець, головним є етична та толерантна підтримки клієнта з боку терапевта. Результатом такої взаємодії має бути відокремлення від терапевта, коли клієнт легко залишає разом із терапевтом і свої страждання [6, 7, 8].

Наступним етапом розвитку терапії відносин була праця Д. Тафта і Ф. Аллена, які переорієнтували ідеї О. Ранка для ігрової терапії з дітьми. Вчені зазначали про негативний вплив родової травми на психічний розвиток дитини. Тому, вкрай важливим є встановлення емоційного контакту з дитиною, створення позитивного середовища терапії, де відбувається «відпрацювання» актуальних для дитини емоцій та переживань. Адже, за рахунок такого мікроклімату взаємодії дитина почувається вільно та спокійно, у неї формується

адекватне самосприйняття себе та своїх почуттів. Дитина навчається життю поруч з іншими людьми [5,6,8,11]

Варто зазначити, що в центрі ігрової терапії є емоційний фон та відносини «дитина-терапевт», коли фахівець працює з емоціями та почуттями дитини. Головним результатом такої роботи є вміння дитиною сприймати себе та розвиток здатності до самореалізації.

Існує та продовжує розвиватися недирективна ігрова терапія, сфокусована на клієнті. Дана терапія виникла 1940-1950х.р.р., у її витоках стояли такі вчені як В. Екслейн та Г. Лендрет. Як і інших видах терапії, в центрі уваги є дитина, та робота над подоланням її проблем розвитку.

Зазначена терапія базується на принципах клієнт-центрованої психотерапії К. Роджерса, де ідея підходу зосереджена на створенні можливостей до самоактуалізації, розвитку та реалізації природного потенціалу.

Власне гра, як діяльність, тут розглядається як можливість до самосприйняття та самовираження, як вміння сприймати та досліджувати під час гри власні проблеми. Під час гри, дитина оволодіває вміннями розуміти себе та інших, має можливість проявити власні почуття та емоції, зазначається в працях емоцій В.Екслейн [2]

У недирективній ігровій терапії (і в клієнт-центрованому підході та в терапії відносин) існує поняття «обмеження». Оскільки, гра, в більшій мірі, сприяє вивільненню емоцій, які не завжди позитивно заряджені. Дитина може, і досить часто, переживає різний спектр агресивних почуттів та тривогу, що інколи проявляється у деструктивній поведінці та діяльності. Тому, обмеження у грі сприяють тому, щоб певним чином стримувати дії дитини, одночасно навчаючи її самоконтролю.

Але, такі важливі за своєю функцією обмеження мають бути доречними, логічними, структурованими та чітко зрозумілими дитині. І діти будуть дотримуватися цих правил гри [2].

Отже, стає зрозумілим вагоме значення психотерапевтичного впливу на дитину, що дає можливість позбутися власних негативних емоцій під час гри з дотриманням відповідних правил. Одночасно, дитина навчається не лише гратися з іншими, отримуючи при цьому позитивні емоції, а й оволодіває навичками адекватної поведінки, поступово розуміючи, що будь яка діяльність має свої правила, порушувати які не можна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушко Я.С. Психокорекція: навч.-метод. Посібник Львів:ЛьвДУВС,2017. 211с.
2. Екслейн В. Ігрова терапія. 2000. С. 96-97.
3. Каліна М.Ф. Психотерапія: підручник. К.: «Академвидав», 2010. 288
4. Карпенко Є. Методи сучасної психотерапії: навч. посібник. Дрогобич: Посвіт, 2015. 116 с.
5. Лендрет Г. Ігрова терапія: мистецтво відносин. С. 93
6. Михальченко Н.В. Психотерапія з психокорекційною роботою. Навчально-методичний посібник. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. 236 с
7. Нові напрямки в ігровій терапії / під ред Г. Л. Лендрета. С. 250.

8. Психотерапія дітей та підлітків / під ред. Х. Ремшмидт. С. 158. Див. Також: О'Коннор К. Теорія і практика ігрової психотерапії. С. 39.
9. Соколва Г Психокорекція емоційних порушень у дітей з особливими потребами засобами ігротерапії. Науковий часопис. Спеціальна психологія.2015, 313-318
10. Філіпова Е.В. Дітяча і підліткова психотерапія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://stud.com.ua/43092/psihologiya/dityacha_i_pidlitkova_psihoterapiya
11. Masse J. K, McNeil Ch. B., Wagner SM, Chorney D. B. Parent-Child Interaction Therapy and High Functioning Aytism: A Conceptual Overview // Journal of Early and Intensive Behavior Intervention. 2007. Vol 4 (4). P. 714-735.

Деснова І.С.,

к. пед. наук, доцентка,
в.о. завідувача кафедри практичної психології
Маріупольський державний університет, м. Київ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ В ДІТЕЙ СЕРЕДЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Науковці Л. Жилиєва [3], Ю. Грицкова [1], Ю. Кузьменко [3], О. Листопад [4], Т. Позняк [5], Е. Удовенко [6] та інші вчені розглядають творчість як самоцінність дитини як природну її діяльність, необхідну для розвитку здібностей кожної дитини дошкільного віку, акцентуючи увагу на творчій діяльності. Так, в наукових доробках Ю. Кузьменко та Л. Жилиєвої творчість розглядається як природна діяльність яка необхідна для розвитку дошкільника. Науковці акцентують увагу на тому, що саме період дошкільного віку є першим етапом творчого опанування дитиною соціокультурним досвідом [3]. Дошкільне дитинство є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей, бо в цьому віці діти надзвичайно допитливі, мають величезне бажання пізнавати довкілля. Батьки, які заохочують допитливість дітей, задовольняють їх прагнення до пізнання нового, залучають їх до різноманітної творчої діяльності – потужно сприяють розширенню та збагаченню дитячого досвіду, адже накопичення досвіду і знань – це необхідна передумова для майбутньої творчої діяльності. О. Листопад вказує, що в дітей п'ятого року життя відбувається становлення таких базових психічних якостей, як сприймання, образне мислення, уява, які є необхідними для здійснення творчої діяльності та успішного розвитку творчих здібностей у більш старшому віці [4, с. 79]. Оскільки розвиток творчих здібностей в дошкільному віці нерозривно пов'язаний з уявою, то зупинимося детальніше на особливостях розвитку цієї психічної якості в дітей п'ятого року життя.

В дітей середнього дошкільного віку уява може спиратися на предмети, які зовсім не схожі на ті, що заміщуються. Так, Т. Позняк виокремлює такі особливості уяви дітей п'ятого року життя: 1) перехід від уяви репродуктивної, що механічно відтворює дійсність, до уяви, що творчо перетворює її; 2) інтеграція уяви з мисленням; 3) перехід від мимовільної (пасивної) уяви до мимовільної (активної); 4) поступове перетворення з безпосередньої уяви на